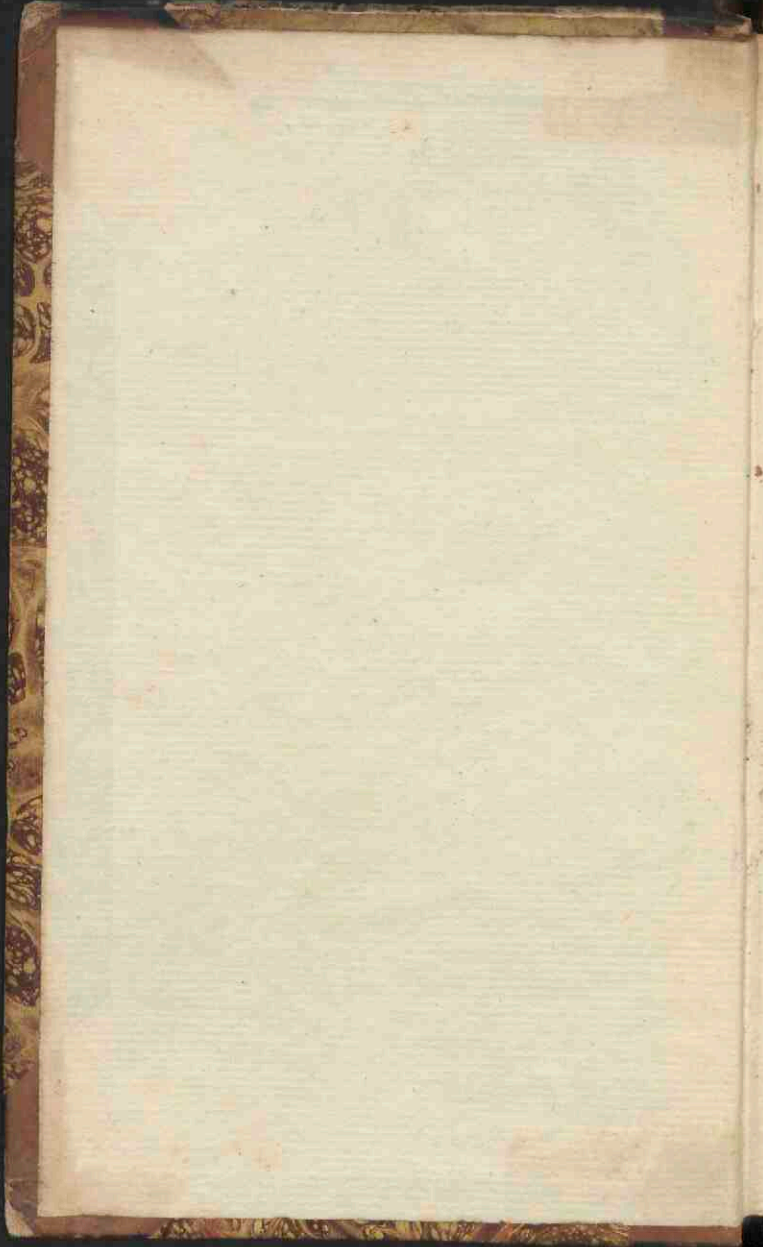

Opwekking tot de huisselijke godsdienst.

<https://hdl.handle.net/1874/351450>

I. A. 360.
PKE 1323

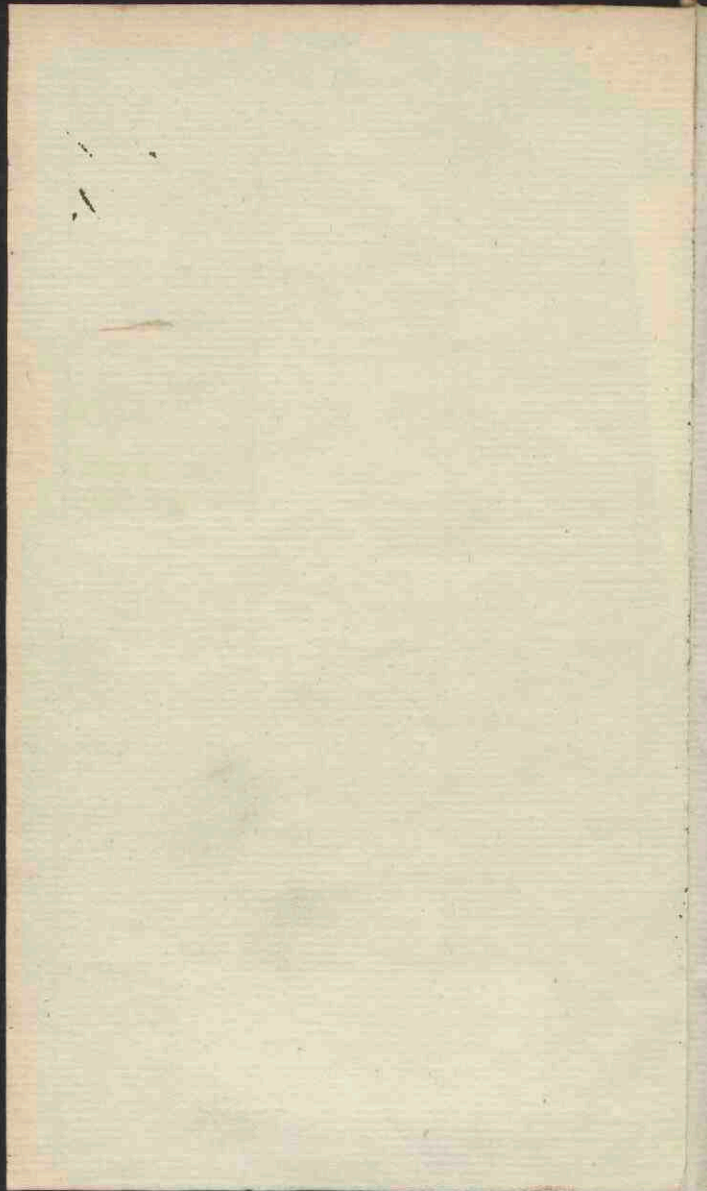
BIBLIOTHEEK
HENDRIK
KRAEMER
INSTITUUT
OEGSTGEEST

JNI

Hendrik Kraemer Inst.

7110 023 1045

gje
Nederlandsch Zendinggenootschap. ①

OPWEKKING

TOT DE

*I 4
21.*

HUISSELIJKE GODSDIENST.

ZESDE DRUK.

N. Z. G.

N°. 173.

TE ROTTERDAM,

bij M. WIJT & ZONEN,

Drukkers van het Nederlandsche Zendinggenootschap.

1834.

No. XIII.

OPWERKING

TOT DE

HUISSELIJKE GODSDIENST.

VERDEELDE

TE ROTTERDAM,

BIJ M. WIT & ZONNEN.

Verkoop van het Nieuwlandsche Handelsboek.

1851

NO. XIII.

VOORBERIGT.

Gecommitteerden van het Nederlandsche Zendinggenootschap, tot het opstellen, verzamelen en uitgeven van kleine Stukjes, ter bevordering van Evangelische kennis en godzaligheid, ook bij mingeoefenden; — namelijk:

R. J. VAN DER MEULEN, B. VAN MARKEN,
J. CLARISSE, A. L. M. Phil. et Theol. Doct.
en Prof., A. DE VRIES, L. EGELING,
J. G. VORSTMAN, R. ADRIANI, *Predikanten te*
Amsterdam, Hoorn, Leyden en Rotterdam;

overeenkomstig hun ambt en hunne bediening, dat oogmerk gaarne willende bevorderen, en in uitzigt op des Heeren medewerkenden zegen, bieden het nevensgaande Stukje hunnen landgenooten aan; erkennende intusschen geene uitgave voor echt, dan welke door eenen hunner, of door de drukkers dezes, onderteekend is.

M. Wijt Stonen

Is het eene zekere waarheid, dat ongodsdienstigheid eene bron is van tijdelijk en eenwig ongeluk, godsdienstigheid daarentegen eene bron van tijdelijk en eenwig geluk, leert ons de Apostel Paulus 1 Timoth. IV: 8, dat *de Godzaligheid tot alle dingen nut is, hebbende de belofte van dit en het toekomstige leven*, het is dan niet alleen onze pligt, maar ook ons belang, dat wij het op een godsdienstig leven toeleggen, en alles wat daarmee in verband staat, of daaraan bevorderlijk zijn kan, aanwenden tot ons heil, en het wezenlijk welzijn van onzen naasten.

Men klaagt overal, en te regt, over ongodsdienstigheid en zedeloosheid, men bespeurt, ook overal, traagheid en onverschilligheid in de godsdienst, maar helaas! men verzuimt ook, meest overal, de middelen, die ons tot een godsdienstig en alzoo ook tot een godzalig leven kunnen opleiden. In plaats van uit eene onuitputbare heilfontein voor tijd en eeuwigheid te putten, stopt men dezelve, en men drinkt onverzadiglijk uit eene heil-

looze bron van tijdelijk en eeuwig ongeluk.

De schrijver van deze bladen werd door de overdenking hiervan bewogen om, onder opzien tot Gods hulp en zegen, naar zijn zwak vermogen, dit kwaad te helpen keeren, want wat, mijne mede-christenen! indien dit kwaad blijft toenemen. zou daarvan het gevolg zijn voor ons zelve en onze nageslachten? Wat zou er dan van ons christendom worden? Christen vaders en moeders! leest en herleest deze bladen, Gij kunt veel hier aan toebrengen, en gij zijt het verpligt. God plaatste u in zulke gewigtige betrekkingen, als hoofden van huisgezinnen, God eischt het van u, daar pligt en geweten, daar alles u toeroept om uw eigen welzijn niet met voeten te treden, maar zoo veel in u is, het heil uwer onderhoorigen te behartigen, vooral van uwe kinderen, die dierbare panden, die gij van God hebt ontvangen, die met u voor eene eeuwigheid geschapen zijn, en van wier opvoeding gij eens rekenschap en verantwoording geven zult. Vaders! moeders! hoofden der huisgezinnen! ik heb een woord tot u in het bijzonder, en ook tot u allen, mijne vrienden! die de ongodsdienstigheid wilt helpen tegengaan en godsdienstigheid bevorderen. Versmaad mijnen raad niet, dien ik u in deze bladen geve, en welke ik vertrouw, dat, onder Gods zegen, nuttig en heilzaam zijn kan.

Het is een hoofd van een huisgezin, welke het gewigt dezer betrekking zwaar op het hart weegt, die het beseft, hoe veel er toe behoort, om zich als zoodanig op de regte wijze te gedragen, die weet, hoeveel het kost, om zijnen kinderen en huisgenooten met een goed voorbeeld voor te gaan, en hun de behulpzame hand te bieden; die het onderneemt om u dezen raad te geven, en wel eenen raad, dien hij bij ervaring leerde kennen als heilzaam en nuttig, en die, door u opgevolgd, ook gewis heilzaam bevonden zal worden, ja waarvan gij u de heilrijkste gevolgen moogt beloven.

Onder zoo vele *oorzaken*, die de ongodsdienstigheid en zedeloosheid in ons vaderland doen toenemen, en ware godsdienstigheid tegenwerken, reken ik vooral het *verzuim* van *huisselijke godsdienstoefening*, of de *huis-godsdienst*; en onder de beste middelen, die godsdienstigheid en goede zeden kunnen bevorderen, die godsdienstigheid bij ons zelve, en onze kinderen en onderhoorigen kunnen opwekken en vermeerderen, de beoefening, de dagelijksche en gezette beoefening van dezen plicht, eenen plicht die vooral vaders en moeders en hoofden der huisgezinnen raakt, omdat deze voorgangers zijn moeten, en van wier invloed op anderen zoo onbegrijpelijk veel afhangt.

Ik wil u dus de *Huis-Godsdienst* of de

Huisselyke Godsdienstoefening aanprijzen, en daartoe zal ik *eerst* zeggen wat ik daardoor versta, en hoe dezelve, naar mijn oordeel moet ingerigt wezen, om in de *tweede* plaats het een en ander tot aanprijzing van dezen pligt, en tot wegneming van bedenkingen die tegen denzelfven wel eens gemaakt worden, te laten volgen.

Gelyk er, ter juiste beoordeeling van elke zaak, vooraf een regt begrip van dezelve gevorderd wordt, zoo moeten wij ook, om over de *Huis-Godsdienst* wel te oordeelen, vooraf weten, wat men door dezelve te verstaan hebbe.

Huis-Godsdienst staat, zoo als elk begrijpt, over tegen de *Openbare Godsdienst*, of die plegtige en openlijke vereering van God en den Verlosser, die men op gezette tijden en bijzondere plaatsen, in daartoe ingerigte gebouwen, en in vereeniging met onze mede-christenen uitoefent.

De *Huis-Godsdienst* bepaalt zich diensvolgens in eenen meer beperkten kring, en bestaat in die gemeenschappelijke vereering van God en den Zaligmaker, die *dagelyks* in de huisgezinnen der christenen op gezette uren plaats heeft door gebeden en dankzeggingen, door Godverheerlijkend gezang, gepaard met leering en stichting door het lezen van Gods Woord en andere godsdienstige boeken. Dezelve is dus ook onder-

scheiden van die godsdienstige *afzonderingen*, op welke brave en godvruchtige menschen zoo veel prijs stellen, en welke niet ligt door hen verzuimd worden, om, in de eenzaamheid, over God, zich zelve, en hunne wezenlijke belangen na te denken.

Uit de beschrijving dus van de *Huis-Godsdienst* ziet gij reeds, waardoor dezelve beoefend wordt, of wat den inhoud van dezelve behoort uit te maken. — *Bidden* namelijk, *danken*, het *lezen der H. Schrift*, of *andere stichtelijke boeken*, en het *zingen van Psalmen* of *andere godsdienstige liederen*. Het laatste nogtans kan dikwerf in sommige huisgezinnen geene plaats hebben, en moet uit gebrek aan kunde, helaas! achterwege blijven.

De personen, die dezen pligt moeten waarnemen, zijn in de eerste plaats de hoofden der huisgezinnen, de kinderen, de dienstboden, en die verder tot het huisgezin behooren. Trouwens geen hoofd des huizes, die dezen pligt voorstaat en beoefent, zal, kan, of mag, één der leden van zijn gezin uitzonderen, daar op elk derzelve diezelfde verpligting rust, en de *Huis-Godsdienst* voor elk behoefte is, gelijk wij nader zien zullen. — Dan, ik zeide ook, dat de huisselijke godsdienstoefening *dagelijks* en op *gezette uren*, of bepaalde tijden behoort plaats te hebben. *Dagelijks*

omdat het pligt is, God en den Heere Jezus Christus op elken dag gemeenschappelijk met de zijnen te danken, en te aanbidden — en op *gezette tijden of uren*, omdat in alles, zal het goed geschieden, orde moet plaats hebben, en dus ook dit zonder orde, zonder vastgestelde tijdsbepaling, niet geschieden kan, ja elk der leden zijne dagelijksche werkzaamheden hiernaar behoort in te rigten.

Maar, vraagt gij mij, *welken tijd of welk uur* houdt gij voor het beste? Het stille *morgenuur* zult gij hiertoe, geloof ik, altijd den geschiksten tijd bevinden; dan is men nog frisch, ontslagen van zorgen en bezigheden, tot ernstige overdenkingen het best bekwaam; en, wat is ook betamelijker, dan dat huisgenooten elken dag met Hem beginnen, in wiens hand hun leven is, die hen bewaarde in den verloopenen nacht, en wiens leiding en zorg zij op den dag niet missen kunnen, aan wiens zegen hun alles, ook in hunne verrigtingen, gelegen ligt.

Denkt echter niet, dat ik *alleen* het *stille* morgenuur hiertoe aanprijze; oordeelt gij, volgens de inrigting van uw huisgezin, dat het *avonduur* voor u meer verkieslijk zou wezen, elk plege daarin met de omstandigheden raad, daar het ook niet minder betaamend en pligmatig is, dat op het einde van elken dag het christelijk gezin bij elkan- der kome, en andermaal zich vereenige in

den lof en de dankzegging hunner harten, zoowel als hunne ootmoedige gebeden opzenden tot Hem, wiens naam Ontfermer is.

Doch ik moet het hierbij niet laten berusten; ik gevoel zelf, hoe noodzakelijk het is, dat ik u nog meer bekend make met eene *wel-ingerigte* huis-godsdienstoefening, en daarom wil ik bij elk deel derzelve wat nader stilstaan.

Is verheerlijking van God door *aanbidding* en *dankzegging* en door *gezag* het *eerste*, dat in de *huisselijke godsdienst*, zoowel als in de openbare godsdienst moet plaats hebben, hiervan moeten wij dan ook in de *eerste* plaats spreken, en wel van het *bidden* en *danken*, of het dankend bidden, en het biddend danken, daar wij allen, daar elk huisgezin dagelijks veel stof tot bidden heeft, en dus het één van het ander niet kan worden afgescheiden.

Stelt u een huisgezin voor, bezig in het beoefenen van dezen belangrijken pligt. Het gezin, eerbiedig zamengekomen, staat op, of knielt gemeenschappelijk voor den Hemelschen Vader. De vader, de moeder of eenig ander geschikt persoon als hoofd en voorganger des gezins zal de stem tot God, voor allen zijn.

Eerbiedig nadert hij tot God, doordrongen van gevoel, zoo wel zijner eigene onwaardigheid en afhankelijkheid, als van Gods

grootheid en liefde, maar ook geheel doordrongen van gevoel van het groote voorregt, dat hij met zijne huisgenooten heeft, om tot dien grooten God, als tot hunnen Hemelschen Vader, te mogen spreken, en Hem hunnen ootmoedigen dank en de lofzegging hunner harten zoo wel, als het vertrouwend gebed om verderen zegen en vervulling van van behoeften op te dragen.

Zoo dikwijls hij zich met de zijnen vereenigt, beseft elk christelijk hoofd des huisgezins, wat hij met de zijnen aan God is verschuldigd, als aan hunnen Schepper, Wel-doener, Verzorger en Vader — nederig belijdt hij voor God, dat het vrije genade is, die hem boven ontelbaar andere van zijne medemenschen weldoet en zegent. Ziet hij op het leven en de gezondheid van echtgenoot, geliefde kinderen en verdere huisgenooten — ziet hij op de onderhouding en bewaring van zijn leven en welvaren en dat van de zijnen — ziet hij op vele voorregten en zegeningen, die Hij met hen door Gods liefdezorg geniet, ziet hij op het welgelukken van zijne ijverige pogingen tot instandhouding van zijn gezin, tot opvoeding zijner kinderen, of op zoo vele andere weldaden, die hij ontvangt — hoe veel reden tot lofzegging, daar het niet zijne braafheid, eigene wijsheid of vlijt, maar alleen Gods zegen en Vaderzorg is, die hem en zijn huisgezin

dit alles genieten doet, die hun lust en kracht en voorspoed schenkt, en dagelijks in alle zijne en der zijnen behoeften voorziet. Dagelijks dankt hij dan ook voor dit alles zijnen Ontfermer en tracht geen een van alle die weldaden te vergeten; zij zijn hem dagelijks nieuw, daar hij weet en erkent, hoe ras zulke voorregten hem en de zijnen zouden kunnen ontnomen worden.

Voornameijk nogtans gaan zijne eeuwige belangen, en die zijner huisgenooten hem ter harte, en hij dankt met hen den Oneindigen voor Zijne onbegrijpelijke liefde, die, ook daarin, zoo genadig als algenoegzaam voorzien wil.

Hij dankt Hem voor de bekendmaking van den weg der behoudenis, die ons in het Evangelie ontdekt wordt, voor Gods onbegrijpelijke en alles te boven gaande liefde, die hem en de zijnen eenen Zaligmaker geschonken heeft, en voor de hulp des Geestes, die zij tot hunne verbetering van God mogen verwachten. Of, zou elk regtgeaard huisvader den Algoeden niet dagelijks danken voor zoo veele bronnen van troost onder alle de bezwaren en rampen dezes levens, van bemoediging en troost, zelfs bij het naderen van den dood, voor hem en de zijnen in het Evangelie geopend?

Zoude hij met de zijnen den hoogen God niet danken, dat Hij ons aangaande zich zelve, aangaande onze verpligting aan, en onze be-

trekking, waarin wij tot Hem en tot elkander staan, maar oock aangaande onze volzalige hope op Hem door Christus, en eene zalige onsterfelijkheid, zoovele kennis en onderrigt geschonken heeft? Zoude hij er met de zijnen God niet voor danken, dat Hij hen in liefde en langmoedigheid draagt, hen naar verdiensten niet straft, maar hun veel meer vergeving van zonden, van duizend en duizend tekortkomingen en pligtverzuimen toezegt, waaraan zij zich dagelijks schuldig maken? Zoude hij met de zijnen God er niet voor danken, dat hij hun den weg van ware verbetering, den weg der godzaligheid en gelukzaligheid aanwijst, dat God hun op dien weg zijnen eigen Zoon niet alleen ten Voor ganger, maar ook ten leidsman geschonken heeft, en hun de belofte doet van met dien Zoon alles te zullen schenken, wat zij tot zaligheid behoeven?

Zoude hij, al verder, met de zijnen God niet danken, dat Hij de besturing van het lot der wereld, zijn lot en de lotgevallen der zijnen heeft toevertrouwd aan Jezus Christus, die het alles ten beste van Zijne vrienden bestuurt, en medelijden weet te hebben met alle hunne zwakheden, die hunne krachten en vermogens kent en hun geen lijden meer zal opleggen, dan zij dragen kunnen, en noodig is tot hunne voorbereiding voor de eeuwigheid? O ja gewis, dit geeft eenen

weldenkenden vader des huisgezins overvloedige stof tot danken, en hij maakt daarvan gebruik, naar mate zijn hart met deze of gene weldaad Gods is ingenomen, naar mate hij het groot belang van dezelve voor zijn huisgezin gevoelt, andere meer bijzondere weldaden en zegeningen niet vergetende, die hem en de zijnen in den weg der hooge en aanbiddelijke godsregering nog daarenboven geworden.

Zoo vele stof tot *danken*, als elk huisvader en huismoeder voor zich en hunne huisgenooten hebben, zoo vele stof hebben zij tevens tot *bidden*.

In het algemeen bidt hij, met en voor de zijnen, om dat alles wat hij en zij voor den tijd en de eeuwigheid noodig hebben, wat zij noodig hebben naar het ligchaam, wat zij noodig hebben naar den geest, vooral om de vervulling hunner bijzondere behoeften, welke elk regtgeaard huisvader of hoofd des huisgezins het best weet, welke hij dan ook telkens meer opzettelijk in zijn gebed op het oog zal houden. Kan ik van dat bijzondere niet spreken, het algemeene nogtans verdient dat ik hiervan iets zeg.

Dat het *tijdelijk leven* een geschenk is van God, dat men de onderhouding van hetzelfde elk oogenblik behoeft, is wel eene waarheid die algemeen wordt erkend, maar op welke nogtans te weinig acht wordt geslagen.

Een Christelijk huisvader beseft zijne diepe afhankelijkheid, hij erkent en beledigt dat hij en de zijnen in de hand zijn van God, dat die hun het leven onderhoudt en hetzelfde bewaart; maar zoude hij dan, bij zijne dankzegging voor dit groote geschenk van Gods liefde, ook geene bede voegen, dat het Hem mogt behagen om hetzelfde te bewaren, te beveiligen, te verlengen? Leerde hij van Christus bidden: *Onze Vader, die in de hemelen zijt! geef ons heden ons dagelijks brood!* hij bidt dan ook, niet om rijkdom of overvloed maar om datgeen, wat hij en de zijnen tot instandhouding van dit leven behoeven, om gezondheid en krachten, om bekwaamheid en ijver in zijn dagelijksche werk, en om Gods hoogst noodigen zegen tot het welgelukken van alle zijne pogingen tot onderhoud en tot welvaren van zich zelve en de zijnen. Wetende, dat de godzaligheid een groot gewin is met vergenoeging, bidt hij ook om met hetgeen God hem verleent tevreden te wezen, en, al is zijn deel dan ook sober, hetzelfde met dankzegging aan God te genieten, Zoo biddende, denkt hij niet alleen aan zich zelve en aan zijne huisgenooten, maar ook aan alle zijne vrienden, bekenden en naastbestaanden, in één woord aan alle zijne medemenschen, zijne vijanden zelfs niet uitgezondert, en inzonderheid aan armen, hulpeloozen, zieken en andere

ongelukkigen, die hij aan den rijkdom van Gods genade, aan Zijne almachtige hulp, verzorgende liefde en herstellende goedheid aanbeveelt.

Voor alle dingen echter gaan hem zijne geestelijke belangen ter harte, en deze draagt elk christelijk huisvader of moeder aan Gods vaderlijke goedheid, die in deze voorzien wil, dagelijks op,

Bekend met het menschelijk hart en de kracht der zinnelijkheid, die in hem en de zijnen gevonden wordt; wetende, dat er geen dag zelfs voorbij gaat, of het getal hunner zonde wordt grooter, belijdt elk hoofd des huisgezins niet alleen de zonden en menigvuldige tekortkomingen met ootmoed en berouw erkent niet alleen zijne slechtheid en de verkeerdheid der zijnen, maar bidt ook, in den naam van den Heer Jezus Christus den hemelschen Vader om genadige vergeving van alle hunne zonden, en tevens om verbetering van hart en reinheid van wandel, terwijl deze bede hem en de zijnen ook nadrukkelijk aanspoort, om zich voor alle zonden te wachten, om alle verzoeken tegen te staan, te waken en te strijden, en onder opzien tot Gods hulp aan hunne bekeering te arbeiden. Dit bidden vervult hen gedurig met eerbiedige indrukken van Gods alwetenschap en alomtegenwoordigheid, en leert hen in vrees voor zijn aangezicht wandelen. Dit bidden

spoort hen aan om getrouw te verkeeren in hunne betrekkingen, in de opvoeding der kinderen, in het gehoorzamen der ouders, in het eerlijk dienen van meesters en vrouwen, om kort te gaan, tot het volbrengen van alle die pligten die hun beroep, hun stand en betrekking, volgens de voorschriften van het Evāngelie, van hen vorderen. Gevoelt nu elk hoofd des gezins, voor zich zelve, als voor de zijnen, wat hij hiertoe noodig heeft, biddend ziet hij dan ook op tot den God hunnes levens, om wijsheid van boven, om raad en hulp, om bewaring in de verzoeking en alle die noodige gaven des Heiligen Geestes, om welke elk Christen, als de beste gaven, mag bidden en vertrouwen, dat deze hem gewis zullen geschonken worden, zoo zeker zelfs als elk huisvader of moeder hunnen kinderen en huisgenooten geen brood zullen weigeren, wanneer deze dat met aandrang van hem bidden.

Gij bemerkt zelve, dat ik alles nog meer zou kunnen uitbreiden, dan, ik vertrouw, dat het opgenoemde genoeg zal zijn, om u eenig denkbeeld te geven van hetgeen voornamelijk de hoofdinhoud der gebeden en dankzeggingen in elk huisgezin zijn moet, wanneer zich hetzelfde plegtig vereenigt om God te verheerlijken. Voorts acht ik het overtollig, om u te herinneren, dat zulk een gebed en dankzegging *eerbiedig* geschieden

moet, *eerbiedig* zoo in houding als in voor-
 dragt door gepaste bewoordingen en betaamde
 uitdrukkingen, ook *aandachtig* en *verstaan-*
baar voor allen, opdat ook deze kunnen
 mede bidden. Men vermijde ook, zoo veel
 mogelijk, eentoonigheid, daar verscheidenheid
 van woorden en zaken de aandacht behoudt,
 men bidde den eenen dag meer voor dit,
 den anderen dag meer uitvoeriger voor dat;
 hetwelk elk huisvader of moeder naar gelang
 van de behoeften des huisgezins het best zelf
 kan beoordeelen, en waartoe een ernstig
 nadenken over hunne omstandigheden en
 belangen wordt aanbevolen. Eindelijk wachte
 men zich voor lang bidden, daar onze Heer
 ons geleerd heeft, dat het niet op de veel-
 heid van woorden maar wel op de welmee-
 nendheid van ons hart in het bidden aan-
 komt, hetwelk tevens elk hoofd des huisge-
 zins, die tegen de beoefening van dezen edelen
 pligt mogt opzien, alle aanmoediging geeft om
 zich hier boven te verheffen, en bij het ge-
 voel van zijn onvermogen telkens zal aanspo-
 ren om den hoorder des gebeds in het een-
 zame veel te vragen om den geest des gebeds,
 die hem bidden leere. Dit zij genoeg van het
 bidden en danken.

Tot de *huisgodsdienst* behoort, ten *twee-*
de, als een ander vereischte der Godsveree-
 ring *het godsdienstig gezang*, hetwelk ik
 daarom u wat nader wil aanprijzen, schoon

ik weet, hoe weinig huisgezinnen hetzelfde kunnen beoefenen.

Hoe zeer prijst zich dit gedeelte van de *huis-godsdienst* niet aan elk huisgezin aan, wanneer men bemerkt, dat, even als by het bidden en danken, alle de huisgenooten zich daarin vereenigen, elk is dan bezig, niet één, maar alle leden verheffen Gods lof.

Door het *gezag* worden wij ook opgebeurd, als wij verslagen van geest zijn, door het *gezag* worden wij opgewekt tot godsvrucht en deugd, ja het stemt de ziel niet zelden tot zulke aandoeningen en gedachten, als waartoe wij anders niet zoo ligt geraken. Het *godsdienstig gezag* is allezins prijzenswaardig, en het is, helaas! maar al te veel te bejammeren, dat zoo vele huisgezinnen hetzelfde in hunne *huis-godsdiensttoefeningen* moeten nalaten. Mocht er meer lust tot zingen komen! Hebben de huisgenooten het voorregt, dat zij daartoe eenige bekwaamheid hebben, men verzuime het nooit, men zinge dan dagelijks, maar men kieze altijd gepaste gezangen, tot lofzegging van God en den Heere Jezus Christus; of die meer betrekking hebben tot, en toepasselijk zijn op de omstandigheden des huisgezins, of hetgeen men tot leering en stichting uit het woord van God, of eenig ander boek gelezen heeft. Aan voorraad, Gode zij dank! ontbreekt het ons thans niet om eene goede keus te doen, daar wij,

benevens den bundel der gewijde Psalmen, eene groote verzameling van evangelische Gezangen hebben, die reeds zoo vele christelijke kennis, troost en godzaligheid, onder Gods zegen, bij menig christen hebben bevorderd. Wil men daarbij nog anderen voegen, daar verscheidenheid in dezen aangenaam is, men kan ook met veel nut gebruik maken van twee bundels: *Liederen voor den huisselijken godsdienst*, te Haarlem uitgekomen bij *Augustini*, 1804 en 1805, onder de zinspreuk: *Psallite Christo*.

Eindelijk is het lezen van den bijbel en van andere nuttige en godsdienstige boeken, tot bevordering van leering en stichting, een noodzakelijk deel van de *huisselyke godsdienst*.

In de eerste plaats komt hier in aanmerking het lezen van den Bijbel als de voornaamste bron van alle godsdienstkennis, inzonderheid de boeken des *Nieuwen Verbonds*, bij welke wij christenen het grootste belang hebben.

Denkt echter niet, dat men den bijbel van voren tot achteren, van *Genesis* tot de *Openbaring van Joannes* lezen moet. — Alles in den bijbel is niet even geschikt, het eene ook meer dan het andere verstaanbaar; en veel wordt in denzelfden gevonden, hetwelk gij, of althans uwe huisgenooten, geheel niet zouden begrijpen, en waardoor

ligt weerzin in het lezen van denzelfden zoude geboren worden.

Men doe dus altijd eene goede keus en kieze zulke gedeelten van den bijbel uit, als meest gepast zijn voor de vatbaarheid der huisgenooten.

Tot die gemakkelijke of meest verstaanbare gedeelten van den bijbel behooren, wat het *Nieuwe Verbond* betreft, in de *eerste* plaats, de Schriften der vier Evangelisten, waarin ons het leven, de leer, de daden en de lotgevallen van onzen Zaligmaker verhaald worden; daarop late men volgen de geschiedenis van de voortplanting der Christelijke leer en de lotgevallen der apostelen, ons beschreven in de *Handelingen der Apostelen*. En zijn de leden van het huisgezin door de herhaalde lezing dezer gemakkelijke gedeelten van het *Nieuwe Verbond* genoegzaam gevorderd in de zoo belangrijke Evangeliegeschiedenis, men kan in de *tweede* plaats overgaan tot het lezen der overige Schriften, de brieven van Paulus, en van de andere apostelen. — Ook leze men de boeken des *Ouden Verbonds*. Dan, ook hierin doe men eene verstandige keus, van *eerst* de geschiedboeken, *daarop* de leerboeken, als daar zijn de Spreuken en Psalmen, en ten *laatste* van alle de Profetische boeken te lezen. Sommige stukken der laatsten wordt een verstandig huisvader of

hoofd des gezins geraden met de noodige omzigtigheid en gepaste verklaring te lezen, of dezelve achterwege te laten. Inzonderheid leze men de geschiedenis van *Abraham*, *Josef*, *David* enz. en merke daarbij op de bijzondere leiding der Goddelijke Voorzienigheid van deze godvruchtige mannen. Allerbijzonderst vele psalmen, zoo nuttig en troostrijk, vooral in tijden van druk en tegenspoed, en in welken zulk een godsdienstige geest heerscht.

Is verscheidenheid opwekkend, en ontbreekt het in onze dagen aan geene nuttige en *godsdienstige boeken*, men leze dan ook deze, voor zoo veel elk huisgezin zich dezelve kan aanschaffen. En hiertoe behooren dan weder in de *eerste* plaats genoemd te worden zulke boeken, die, of tot verklaring van den geheelen bijbel, of van een bijzonder boek des bijbels geschreven zijn. En wie zou onder de laatsten niet vooral tellen het zoo uitmuntende werk van *Bergen* over de vier Evangelien, vermeerderd, en inderdaad verrijkt met aanmerkingen van den verdienstelijken Hoogleeraar *J. Heringa* *Ez.*, hetwelk ik elk, met alle vrijmoedigheid, als zeer geschikt voor een lees- en huisboek durf aanprijzen, daar de ondervinding mij geleerd heeft, hoe nuttig en belangrijk hetzelfde is. Voeg hierbij het werk van den uitmuntenden *Clarisse* als een vervolg op

het zoo even genoemde werk van *Bergen*, over de handelingen der Apostelen, en nog een ander van denzelfden Hoogleeraar over den brief van Jacobus; om geene andere meer te noemen, daar de meeste van dien aard genoeg bekend zijn, en elk huisvader over dezelve met den een of anderen kundigen vriend of leeraar van de godsdienst kan raadplegen, die onder anderen aan sommige huisgenooten het lezen van *Ewald's Huisboek of bespiegelingen voor elken dag des jaars*, zal aanprijzen.

En laten het iemands omstandigheden niet toe, de genoemde of andere meer of minder kostbare werken zich aan te schaffen, er zijn ook thans vele kleine stukjes van geringe prijzen voorhanden, gelijk bij voorbeeld de zulke, die door het Zendeling-Genootschap van tijd tot tijd uitgegeven worden.

Avondmaalstijden, Feest- en Bededagen, en andere gelegenheden geven ook geschikte aanleiding om iets daarop betrekkelijk te gebruiken; doch bovenal houde zich elk huisgezin aan de bron zelve, onzen dierbaren Bijbel.

Dit lezen, eindelijk moet geschieden, hetzij door het hoofd des huisgezins of door een ander lid, dat daartoe de meeste bekwaamheid bezit; nimmer door een der jongste kinderen, welke men, gelijk wel eens in de huisgezinnen geschiedt, daardoor in

het lezen van den bijbel oefent. — Ook spreekt het van zelve, dat diepe eerbied het hart van lezer en hoorders vervullen moet, wanneer de bijbel word gelezen, door de gedachte, welke elken nadenkenden als van zelve, tot eerbied leiden zal — *het boek, waaruit gelezen wordt, bevat in zich onderwijs van den hoogen God, die ons in hetzelfde onderrigt geeft aangaande onze eeuwige belangen, en die van ons eischt, dat wij op hetgeen Hij ons zegt, aandachtig en belangstellend letten!* Zoodat men ook met aandacht, met verstand en oordeel lezen moet, om hetgeen men leest wel te verstaan, en ook tevens met dit christelijk voornemen, om de lessen, ons daarin gegeven, en de pligten ons daarin voorgeschreven, op te volgen en te beoefenen, en de waarheden, ons daarin geopenbaard, te gelooven. Trouwens, wat kan anders het lezen op zich zelve baten, indien het ons onkundig laat, en wij door hetzelfde niet wijzer en beter trachten te worden? De huisvader of het hoofd des huisgezins zorgt daarom ook, dat hij in zijn gebed bidde om zegen en de verlichting van Gods Geest, bij en over het lezen van den bijbel.

Datgene derhalve, waarin de belangrijke *Huiselijke Godsdienstoefening* behoort te bestaan, is: het door den vader of het hoofd des huisgezins eerbiedig opgezonden gebed

en de dankzegging tot God; het overluid eerbiedig en aandachtig lezen van een geschikt gedeelte van den bijbel of van eenig ander godsdienstig en welgekozen boek; en eindelijk, indien dat geschieden kan, het gemeenschappelijk en wel ingerigt godsdienstig gezang.

Gelukkig huisgezin waar zulks plaats heeft, ja driewerf gelukkig hetzelve, als men dezen pligt nimmer verwaarloost, maar zich dagelijks hiertoe afzondert, hetzij dat men een half uur 's morgens of 's avonds, of daar men gelegenheid heeft, beide daartoe bestede. Schoon ik hierin geene bepaling wil maken, alleen herinnerende dat men zulk eene oefening niet te lang rekke, en men den morgen in de meeste huisgezinnen hiertoe den geschiktsten tijd bevinden zal. Trouwens, wat is pligtmatiger, dan elken dag met God te beginnen? En gevoelt men ook zijne verplichting om elken dag met God te eindigen, welk christelijk hoofd des huisgezins zal dan niet zorgen, dat men ook hiertoe, al ware het slechts eenige oogenblikken, zich vereenige tot een gemeenschappelijk dankgebed. De verschillende omstandigheden des huisgezins bepalen hierin de gelegenheid, en naar die zal de Alwetende oordeelen.

Eindelijk: ik kan niet voorbij, u tegen eenige gebreken in de *huis-godsdienst* te waarschuwen, waarmede ik dan van dit stuk afstappe.

Wacht u, hoofden der huisgezinnen! voor alle gemaaktheid. Alles moet in de *huis-godsdienst* eerbiedig toegaan. Maar, gelijk gij aan den eenen kant zorgen moet, dat niemand der aanwezigen moedwillig oneerbiedig zij, of iets verrigte dat anderen hinderen kan; zoo zorgt ook vooral, zoo veel in u is, voor alle schijnvertooning, door eenvoudigheid en eene ongekunstelde plegtigheid aan dezelve bij te zetten.

Houdt voorts ook eenen *bepaalden tijd* en wijkt daarvan niet af, zonder gewigtige redenen. Dit heeft veel invloed op de *orde* in uw huisgezin, en elk der leden rigte dan daarnaar zijn werk in. Verzuimt het, zonder gewigtige redenen, geen dag, al kwam het u voor, dat gij tot dit werk geene geschiktheid of opgewektheid hadt. Want verzuimt men het eens, men verzuimt het andermaal; en het wordt eindelijk geheel verzuimd. Eene dagelijksche en gezette gewoonte, integendeel, zal het ook gemakkelijk en aangenaam maken.

Hoedt u ook voor alle eentoonigheid en langwijligheid; want beide veroorzaken verveeling. Verscheidenheid dus, zoowel in uwe gebeden, als in het lezen, wordt u ten sterkste aangeprezen, en nimmer, buiten hooge noodzaak, gebruikt gij formulier-gebeden, die onze ziel ledig laten, en meestal oneerbiedig worden opgezegd. Betracht liever de korthed in alles: dat onderhoudt aandacht, en is voor

uwe huisgenooten en kinderen vooral belangrijk, die niet gewoon zijn om lang ingespannen te wezen. Dit moet dus zoowel in het lezen, als in het bidden worden in acht genomen.

En nu nog een gebrek, waaraan men zich dikwerf schuldig maakt. Laat het niet bij het lezen berusten! Men kan dit doen, wanneer men veronderstellen mag, dat onze huisgenooten het gelezene verstaan, en men kieze daarom ook zulke gedeelten uit den bijbel of zulk een boek, dat voor de vatbaarheid onzer huisgenooten het meest geschikt is. Doch komen er nu en dan moeilijker stukken voor, men heldere dezelve dan ook op, opdat men toch wel versta wat men leest, en voege hierbij zulke aanmerkingen, welke geschikt zijn om onze huisgenooten het belang van het gelezene te doen opmerken, en deze het niet bij het hooren alleen laten berusten. Het aangeprezen werk van *Bergen*, met de aanmerkingen van *Heringa*, zal u hierin eene uitmuntende handleiding wezen. Soms zoude het ook zeer nuttig zijn, hetwelk tevens verscheidenheid aan de *huisgodsdienst* zou bijzetten, als men onder het lezen van den bijbel, eene of andere belangrijke plaats, gezegde of waarheid aantrof, den bijbel te sluiten en het verdere lezen te staken, om liever den inhoud van zulk eene plaats opzettelijk voor zijne huisgenooten te bespreken,

hen b. v. oplettend makende op de eene of andere zonde, welke ons daarin verboden, of plicht, welke ons daarin geboden wordt, of welke gronden en aanmoedigingen tot geloof en godzaligheid ons daar worden ingescherpt enz.

En hiermede heb ik genoeg gezegd, om u te leeren wat tot de *huisselijke godsdienst* behoort, en op welk eene wijze dezelve, naar mijn inzien, moet ingerigt worden.

Ik wil nu overgaan om het *grootte aanbelang* van de *huisgodsdienst* nader aan te toonen, en u tot de beoefening van dezelve ten sterkste zoeken aan te sporen en op te wekken.

Mogt dit u, mijne mede-christenen! die tot hiertoe nalatig in dezen uwen plicht geweest zijt, zoo treffen, dat gij niet langer een uwer edelste pligten verzuimdet; en u, die het gewigt van de *huisgodsdienst* kent, en dezelve nu en dan met de uwen volbragt, meer en meer van het heilzame derzelve zoo overreden, dat gij behoorlijk en ten allen tijde daarin voorbeeldig waart!

Dat de kennis en de beoefening van onze dierbare godsdienst allernoodzakelijkst is om hier en namaals gelukkig te leven, is eene waarheid, die ik gerust mag vertrouwen dat door u wordt geloofd, zonder dat ik dezelve betoog of die nader bij u aandrings. Trouwens, welk redelijk mensch kan

hieraan twifelen? En welk christen vooral, die het getuigenis van Paulus, 1 Timoth. IV: 8. leest, *dat de godzaligheid tot alle dingen nut is, hebbende de belofte van dit en het toekomende leven*, wordt niet als van zelve gedrongen, om dit gereedelijk toe te stemmen? Maar is dit zoo, mag ik onderstellen, dat gij, die deze bladen leest, hiervan ten volle overreed zijt, en is het nu wensch tevens, om vermeerdering van kennis en gedurige aansporing tot beoefening van de Godsdienst te verkrijgen; gij kunt het mij dan ook niet tegenspreken, dat gij van uwen kant verplicht zijt, om, onder inroeping van Gods zegen, dien wij tot alles behoeven, alle middelen in het werk te stellen, welke daartoe nuttig en dienstig zijn kunnen. Onder deze middelen nu, oordeel ik, dat de waarneming van eene welingerigte *huisgodsdienst* allerheilzaamst en noodzakelijk is, hetwelk ik u nader zal trachten aan te toonen, om u alzoo dezelve ten sterkste aan te prijzen.

Alhoewel wij, hoofden der huisgezinnen! ons nooit te veel op wasdom in kennis kunnen toeleggen, en vooral, naar Petrus vermaning, op dien wasdom in kennis, die gepaard gaat met onzen wasdom in de genade van onzen Heer Jezus Christus; alhoewel zelfs hij, die hier omtrent onverschillig is, den naam van een redelijk mensch niet verdient, maar

elk, wie hij zij, daar naar staan en daarin da-
 gelijks moet trachten toe te nemen: — nogtans
 leert ons de ondervinding, helaas! dat dit
 bij de meesten verzuimd wordt. Dikwerf
 toch ontbreekt ons tijd of lust of beide; wij
 laten ons zoo ligt door onze aardse be-
 zigheden aftrekken; ons zoo gemakkelijk
 door andere dingen hierin terug houden,
 zoodat wij voor ons zelve maar al te veel
 dezen pligt verzuimen, en ons niet gezet en
 ernstig op de vermeerdering van onze ken-
 nis van de godsdienst bevljtigen. Doet het
 ons nu en dan leed, zoodat wij er berouw
 van hebben, dit blijft echter bij goede voor-
 nemens, en het uitstel van verbetering wordt
 afstel. Ik durf mij hierin gerust op uwe
 eigene ondervinding beroepen, beroepen op
 de ondervinding van de besten. Hoe wei-
 nige zijn de uren, die gij, ik zal niet zeggen
 dagelijks, maar wekelijks afzondert om in ken-
 nis van de godsdienst toe te nemen! Wilt
 gij dus hooven der huisgezinnen! voor u
 zelve hiervoor bewaard blijven in het ver-
 volg, dan kan ik u geen beteren raad geven,
 dan dezen: gewent u aan eene gezette beoefe-
 ning van de *huisgodsdienst*. Door de *huis-*
godsdienst dagelijks te beoefenen wordt gij
 genoodzaakt, hoe vele uwe werkzaamheden
 ook zijn mogen, ten minste dagelijks, eenige
 oogenblikken af te zonderen om met de
 uwen een gedeelte van onzen dierbaren bij-

bel, die bron van alle onze godsdienstkennis, te lezen, en wordt gij, daar gij het met de uwen doet, verhinderd om u door traagheid, lusteloosheid, of wat het ook zijn moge, hiervan te laten aftrekken, daar gij u schamen zoudt om zulks aan uwe huisgenooten te zeggen.

Hierdoor stelt gij u dus dagelijks in de gelegenheid, om voor uzelfen toe te nemen in bijbelkennis, en wordt gij, met dit voor ons zoo onontbeerlijk boek meer en meer bekend; hierdoor zult gij meer lust tot onderzoek verkrijgen, en door den bijbel te lezen, biddende om de verlichtende genade van Gods Geest, om welken elk hoofd des huisgezins in zijn gebed tot God, zoo voor zich als zijne huisgenooten vertrouwend bidden mag, kan het niet anders, of gij zult opwassen in de kennis en in de genade van onzen Heer JESUS CHRISTUS, opwassen in de kennis van uwe pligten, van den weg des geloofs en der ware godzaligheid, die ons naar den hemel leidt.

Dan, dit is het niet alleen, waarom ik u eene gezette beoefening van de *huisgodsdienst* aanprij, ook uwe *kinderen* hebben vermeerdering van bijbelkennis noodig. Men kan de kinderen niet te veel met den bijbel bekend maken.

Ouders! gij hebt het beloofd bij den doop nwer kinderen, dat gij hen in de godsdienst

niet alleen zoudt *doen* maar ook *helpen* onderwijzen. Maar ach! ook hier spreke uwe ondervinding. Hoe weinig geschiedt dit in de meeste huisgezinnen! Hoe weinig worden kinderen door de ouders *zelven* daartoe opgeleid, omdat er geen tijd, geene gelegenheid toe gevonden wordt. Maar dit wordt gedeeltelijk voorgekomen door de waarneming van de huisgodsdienst. Dan althans is er gelegenheid en worden er eenige oogenblikken afgezonderd, om u met uwe kinderen in dit gewigtige werk bezig te houden; dan wordt gij, ouders! als van zelve genoopt om met uwe kinderen over God, over den Heer JESUS te spreken, en krijgt gij door het lezen des bijbels telkens aanleiding, om naar hunne vatbaarheid hun het onderwijs des bijbels te leeren verstaan. Door uw voorbeeld krijgen de kinderen eerbied voor den bijbel, en smaak in het lezen, het vlijtig, aandachtig, eerbiedig en verstandig lezen van denzelven.

Ditzelfde zal ook plaats hebben bij uwe andere huisgenooten. Uwe dienstboden en onderhoorigen zijn veelal onkundig. Dezen hebben echter niet minder dan gij, wasdom in kennis noodig: zij hebben daartoe minder gelegenheid, minderen aanleg, minderen lust. Maar van hoeveel aanbelang is het dus niet voor hen, hoe groot is niet uwe verpligting, dat gij hun hierin de behulpzame hand biedt! En hoe, op welk eene wijze, zult en kunt

gij dit beter doen, dan door dagelijks eenige oogenblikken u met hen af te zonderen, godsdienstig af te zonderen, hen door uw voorbeeld op te wekken, met hen den Bijbel te lezen, en hun uit den Bijbel, naar uw vermogen en hunne behoeften, dat onderrigt mede te deelen, dat zij, zoo min als gij, ontberen kunnen? Verzuimt gij de *Huisgodsdienst*; ik vreeze, dat gij dan dezen uwen pligt ten opzichte uwer dienstboden verwaarloost, althans uzelf en hen van eene goede gelegenheid berooft, om den Bijbel te lezen, en in de kennis van de godsdienst vorderingen te maken. Ach! het is, gij weet het zelf, hoofden der huisgezinnen! maar al te veel te bejammeren, dat er zoo veel onkunde onder den zoogenoemden gemeenen man, onder de dienstbaren plaats heeft. Wenscht gij die te helpen tegengaan, hernieuwt dan die goede gewoonte, bij onze brave voorouderen in gebruik, om den bijbel dagelijks voor uwe huisgenooten te lezen; en stelt daartoe eenige oogenblikken voor de *huisgodsdienst* vast. Komen uwe dienstboden naderhand zelve in een huisgezin, zij volgen uw voorbeeld; en dit voorbeeld werkt weer op anderen; zoo wordt *huisgodsdiensttoefening* eene rijke bron voor allen, tot vermeerdering van Godsdienst en Bijbelkennis; zoo neemt gij zelf in deze toe, en volgt de les van het Evan-

gelie: *Onderzoekt de Schriften*, Joh. V: 59.
en Hand. XVII: 11,

Is kennis van den bijbel en van onze dierbare Godsdienst alleen niet genoeg, de *huisgodsdienst* prijst zich ook bijzonder aan ons aan als allerschikst, om de *beoefening* der ware godsdienstigheid zelve bij ons en onze huisgenooten te bevorderen. Laat mij u dit in eenige bijzonderheden doen opmerken.

Zijn onze pligten vele, en de beoefening derzelve ook voor u, hoofden der huisgezinnen! dikwerf moeilijk, hoe noodig dan dat gij uzelf en de uwen uwe onderscheidene verplichtingen gedurig herinnert, dat gij u dagelijks te binnen brengt, hoe gij u omtrent God, omtrent uzelf, en uwen naasten te gedragen hebt. Maar, waardoor kunt gij u dit beter herinneren, en nadrukkelijker u voor den geest brengen, dan door eene wel ingerigte beoefening van de *huisgodsdienst*? Door het lezen van den bijbel wordt gij en worden de uwen niet alleen vermaand, om uwen pligt gedurig voor oogen te hebben, maar ook ten sterkste opgewekt en aangespoord om dien te volbrengen. Door het gemeenschappelijk gebed om bijstand en hulp, die ons van God is toegezegd, zult gij, in afhangen van en vertrouwen op God, de moeilijkste pligten volbrengen, en vorderen op den weg

der godzaligheid. Of, wat dunkt u, hoofden der huisgezinnen! wanneer gij des morgens met de uwen u plegtig voor God hebt afgezonderd, zou dit geen invloed op u en de uwen hebben, niet iets goeds en nuttigs bij u en de uwen nalaten! Zoudt gij, (om slechts een voorbeeld te noemen) wanneer gij des morgens in uwen bijbel met de uwen gelezen hadt die schoone gelijkenis van Jezus Luc. X: 30—37. op dien dag, wanneer er zich gelegenheid toe opdeed (en hoe ligt doet deze zich dagelijks op!) niet gaarne dienstvaardig, medelijdend en hulpbewijzend zijn jegens ellendigen, zonder te vragen, wie zij waren? En, zoo als het met dezen pligt is, zoo zoude het omtrent alle uwe plichten zijn. Voorbeeldig zoude uw gedrag jegens elkander wezen, getrouw zoudt gij u in uwen post gedragen, en elk deel uwer roeping met allen ijver trachten te vervullen; dewijl gij dagelijks u alzoo uwe verpligting herinnerdet, en dit onder Gods zegen niet anders dan heilzaam voor u zijn kan. Door *huisgodsdienst* zoudt gij ook meer bepaald worden bij het geen het voornaamste van alles is, uwe toebereiding voor den dood en de eenwigheid.

Hoe ligt loopt men gevaar, om door de beslommeringen dezes levens afgetrokken te worden! Hoe ras heeft de wereld en het geen in de wereld is ons hart ingenomen!

Hoe vaak vergeten wij onze groote bestemming, en leven alleen voor de aarde, zwoegen en werken om onze tijdelijke welvaart, en vergeten de betere goederen des toekomstenden levens! Hoe noodig dus, hoofden der huisgezinnen! u zelve en uwe huisgenooten dit gedurig te herinneren, dagelijks uwe bestemming u voor oogen te stellen, en u op den morgen van elken dag te bepalen bij dat gene, dat u op denzelven te doen staat, om zoo te leven, dat uw leven hier op aarde voorbereiding zij voor de eeuwigheid, en gij hetzelve niet hooger schatten moogt dan het is: aanvang van een volgend leven, waarin kortstondigheid, wisselvalligheid, onzekerheid en onbestendigheid zal ophouden, en wij het doel onzer schepping eerst regt zullen bereikt hebben.

Komt gij in druk en tegenspoed, hebt gij vele wederwaardigheden op aarde, beleeft gij vele droefheid, wat, hoofden der huisgezinnen! kan u of de uwen beteren troost geven, dan onzen dierbaren Bijbel? Maar wat helpt ons medicijn, hoe liefderijk ons toegediend door een kundigen geneesheer, indien wij dezelve niet gebruiken? Hoe noodig dus voor ons en de onzen, dat wij de bron van allen troost en raad in ongelegenheid niet sluiten maar die telkens openen, dat wij dagelijks ons afzonderen om de vertroostingen Gods, in den Bijbel gegeven,

met en voor elkander te overdenken! Dit zal ons bewaren voor murmureren, ons onder tegenspoed niet doen wanhopen, ons naar uitkomst op des Heeren tijd leeren wachten, en ons tevens opwekken om in dagen van druk ons zoo te gedragen, dat die wederwaardigheden en rampen welke ons treffen, in de hand van onzen hemelschen Vader geschikte en heilzame middelen zijn tot onze ware verbetering, welke zij anders door onze schuld niet zijn zouden. Zoo geschikt dus de *huisgodsdienst* is om ons, bij het zoo nederdrukkende van den tegenspoed, te bemoedigen, zoo geschikt is dezelve, aan den anderen kant, om ons, bij het zoo verleidende van den voorspoed te bewaren, dat wij door het kwade niet worden weggesleept. Gij weet het bij ondervinding, dat wij al zeer ligt in gevaar zijn om op onzen voorspoed te bouwen en God uit het oog te verliezen, om het goede en de welvaart die wij genieten, aan ons zelven dank te weten, of dezelve aan onze wijsheid en ijver, of aan eenen gelukkigen zamenloop van zaken en omstandigheden, toe te schrijven. Maar, hoe kunnen wij hier tegen het best bewaard blijven? Ik weet geen beter behoedmiddel, dan de *huisgodsdienst* u aan te prijzen. Door deze zal u elken morgen of avond, die gij tot dit werk besteedt, uwe afhankelijkheid

van God herinnerd worden. Belijdt gij voor u zelve en de uwen, dat uw leven in zijne hand is, dat alles wat gij hebt en zijt, wat gij ontvangt en geniet, giften zijn van zijne vaderlijke goedheid, dat Hij u in alles zegenen en voorspoedig maken moet, en dat gij het niet aan u zelve of aan uwe verdiensten, maar alleen aan zijne genade hebt dank te weten, die den eenen rijk en den anderen arm maakt, die ja wel de hand des vlijtigen zegent, maar ook dien zegen kan inhouden, opdat wij op den voorspoed niet zouden vertrouwen, of Hem, onzen Weldoener, schandelijk vergeten. Trouwens niets is hiertoe geschikter, dan de *huisgodsdienst*. Gij zult er de ondervinding van hebben, wanneer gij het beproeft, om u en de uwen meer te bepalen bij uwe afhankelijkheid van God in alles wat gij doet en onderneemt. Dit zal u tevens leeren, om ook alle uwe werkzaamheden onder opzien tot Hem te verrigten, om met ijver en lust dezelve te volbrengen, en u dankbaar maken voor al het goede, dat gij met de uwen geniet.

Zoo geschikt de *huisgodsdienst* is om ons bij onze pligten, bij onze bestemming en voorbereiding voor de eeuwigheid te bepalen, zoo troostrijk dezelve is in tegenspoed en waarschuwend in voorspoed, zoo gepast dezelve is om ons gedurig onze afhankelijkheid van God te herinneren en ons

tot dankbaarheid aan te sporen, zoo prijst zich de *huis-godsdienst* ook ten sterkste aan, om het denkbeeld van Gods tegenwoordigheid bij ons gedurig te verlevendigen en daardoor een steun te hebben voor onze godsdienstigheid en voor bewaring van de zonden. Heb ik dit wel uit te breiden? Gevoelt gij het niet zelve, hoofden der huisgezinnen! hoe de *huisgodsdienst* daartoe voor u zelve, voor uwe kinderen, en uwe huisgenooten allernuttigst kan wezen?

Het is immers eene erkende waarheid, dat wij ons altijd bevinden in de tegenwoordigheid van den onzienlijken, en alwetenden God, van eenen God, die ons overal gadeslaat en geen overschillig getuige is of zijn kan, van onze gedragingen? Maar ach! hoe dikwerf wordt deze waarheid vergeten! Hoe weinig invloed heeft dezelve op ons! Wat kan dus beter dezelve diep in onze harten prenten, dan wanneer wij ons zelve en onze huisgenooten plegtig voor het oog van dien Alwetenden afzonderen, ons dagelijks, en wel bij den aanvang van elken dag, deze waarheid herinneren? Deze zal ons bedachtzaam maken op ons gedrag, ons omzigtiger maken in onzen wandel, ons waarschuwen tegen, en ons terug houden van het kwade, en wij zullen ons hierdoor minder veroorlooven iets te doen, dat Gode mishaagt, iets na te laten, dat Gode

welgevallig is. Ja ook uwe kinderen, die niet altijd onder uw oog zijn, ook uwe dienstboden, zullen langs dien weg meer vreeze voor God verkrijgen en Hem in alles meer gehoorzamen, daar het tegendeel plaats zal hebben, wanneer gij u van dezen uwen pligt en de dagelijksche beoefening van denzelven onttrekt. Dan, mij dunkt, ik heb reeds genoeg gezegd, om u de *huisgodsdienst* aan te prijzen, als bijzonder geschikt om bij ons en onze huisgenooten de zoo noodige kennis van den Bijbel en de Godsdienst te bevorderen, en ons tot de beoefening van dezelve op te wekken en aan te sporen. Hoe gemakkelijk ware het anders, om hierbij nog andere drangredenen te voegen, of het een en ander nog meer uit te breiden. Denkt echter niet, dat ik alles gezegd heb, wat u tot de *huisgodsdienst* behoort op te wekken. Neen, er zijn nog vele andere nuttige en heilzame gevolgen, die de gezette waarneming van dezelve met zich brengt, en deze wil ik u nog kortelijk herinneren.

Hoofden der huisgezinnen! ligt u aan Gods gunst en goedkeuring veel gelegen, stelt gij prijs op zijnen zegen in uw huisgezin? Ik vrage u alleen: wanneer denkt gij, dat gij u dit alles beloven moogt, en op hetzelfde hopen kunt? Wanneer gij de ongodsdienstigheid voorstaat, of dezelve tegenwerkt?

Wanneer gij uwe edelste pligten verwaarloost, of dezelve volbrengt? Immers dan alleen, wanneer gij bij u zelve en de uwen alles, wat in uw vermogen is, aanwendt om ongodsdienstigheid te keeren, en gij u als ware voorgangers en hoofden des huisgezins gedraagt? Maar hoe kunt gij beter ongodsdienstigheid helpen keeren, dan door de *huisgodsdienst* te beoefenen? Hoe kunt gij u beter als waardige voorgangers der uwen betoonen, dan door hun voor te gaan in — en op te wekken tot — het dienen en vereeren van God en Jezus, onzen *Zaligmaker*? Uw eigen gevoel moet mij dit toestemmen, dat zulk een huisgezin op Gods gunst en zegen mag hopen, en de goedkeuring van een' hemelschen Vader kan wegdragen. Denkt, hoe een *Abraham*, Gen. XVIII: 19, een *Jacob*, Gen. XXXV: 1, een *Jozua*, een *Cornelius* en anderen daarom werden geprezen, door God werden bemind, en met hun huisgezin door Hem zijn beweldadigd.

Hoe veel ligt u ook gelegen aan de achting en liefde van uwe kinderen en huisgenooten! Zult gij huisselijk geluk genieten, gij zult onderling met elkander in liefde moeten verbonden wezen. Gij man, als het hoofd, zult niet alleen door uwe vrouw moeten geacht en bemind worden, en gij, vrouw! gelijk gij alle aanspraak hebt op de liefde en achting van uwen man, hem niet

alleen hartelijk moeten beminnen en achting toedragen, maar ook zult gij beide moeten zorgen, dat gij door uwe kinderen en huisgenooten bemind, geacht, en gehoorzaamd wordt. Maar niets is geschikter om u daarvan te verzekeren, dan de beoefening van de *huisgodsdienst*. Deze verbindt u niet alleen onderling aan elkander, maakt u niet alleen eenstemmig in het vereeren van God, en het beoefenen van uwen pligt, maar vermeerdert ook de liefde en achting der uwen. Door hun voor te gaan in het bidden, danken en het lezen des Bijbels, zullen zij het best overtuigd worden, dat gij belang in hen stelt, dat gij u aan hen laat gelegen liggen, en voor hunne dierbaarste belangen zorgt; en kan dit anders, of het moet bij hen liefde en hoogachting voor u verwekken, en uwe lessen en vermaningen, uwe waarschuwingen en bestraffingen gereeder ingang doen vinden? Ik gevoel mij gedrongen, om u daarbij nog wat nader te bepalen. Wat toch ouders! zullen uwe kinderen van u denken, als gij hen tot de dienst van God zoekt op te leiden, en gij zelve verzuimt zijne dienst; tot dankbaarheid aan God, tot aanbidding van Hem, maar zij zien u nooit dat beste Wezen plegtig danken of aanbidden: wat, als gij hen tot het lezen en onderzoeken van Gods woord vermaant; maar gij leest zelve, of al-

thans nooit met hen, dat dierbare woord? En nu omgekeerd, ouders, die uwe kinderen met woord en wandel voorgaat, die hen dagelijks aan de dienst van God gewent, die u met hen vereenigt, om uwen en hunnen hemelschen Vader te danken en te aanbidden, dagelijks met hen zijn heilig woord leest, en hun naar hunne vatbaarheid hetzelfde leert verstaan, wat dunkt u, zou dit geen indruk bij uwe kinderen maken? Zou hen dat niet met liefde voor God vervullen, hen opwekken om dien God, die hun Weldoener is te gehoorzamen, en Jezus, den besten vriend der kinderen, in hunne jeugd hoog te schatten? Gewis, het kan niet anders, of dit zullen er de gevolgen van wezen, dit zal klem bijzetten aan uwe vermaningen, en uwe lieve kinderen met meerdere liefde en hoogachting ook omtrent u vervullen, daar zij u zullen beschouwen als de bewerkers van hun tijdelijk en eeuwig geluk. Dit kan niet anders, of zij zullen u na uwen dood nog zegenen, en menig uur van *huisselijke godsdienstoefening* zich herinneren, hetwelk voor hen, onder Gods zegen, nuttig en heilzaam was. Ook uwe dienstboden zullen u te meer liefhebben, hoogachten en met gewilligheid dienen. Zien zij toch, dat gij prijs op hen stelt, dat gij hen aanmerkt als leden van uw gezin, dat gij hen met, en als uwe kinderen be-

handelt, dat gij u vooral laat gelegen liggen, niet alleen aan hun tijdelijk, maar ook aan hun eenwig heil, dit kan niet anders, of het zal hen aan u verbinden. Maar, wanneer kunnen en zullen zij van uwe liefde beter overtuigd worden, dan wanneer gij dagelijks met hen nadert in de gebeden en dankzeggingen tot éénen God en tot éénen Heer, wanneer gij met hen, uwe zoo wel, als hunne gebreken en te kortkomingen voor Hem belijdt, zoo voor u als voor hen om vergeving en verbetering bidt, wanneer gij uwe pligten zoo wel als de hunne, dagelijks uit Gods woord voorstelt, en hun den weg des geloofs in Jezus Christus, en der ware godzaligheid, als den eenigen maar ook als den veiligen weg, voor uw en hun geluk voorhoudt. Wanneer gij met zachtmoedigheid hunne gebreken bestraft, hunne verkeerdheden vergeeft, wanneer gij, in één woord, hen opmerkzaam maakt op de wijze en goede Voorzienigheid Gods, die vrij is in het uitdeelen van aardsche zegeningen, maar van een God, die niet aanziet den persoon des menschen, en dat gij met hen éénen en denzelfden Heer hebt, aan wien zij, zoo wel als gij, rekenschap geven moeten? Maar wanneer zult gij tot dit alles de beste, de geschiktste gelegenheid hebben? Is de *huisgodsdienst* oefening met alle uwe huisgenooten niet daartoe allergepast?

En zeide ik dus ten onregt, dat dezelve dienstig was om liefde en achting bij uwe kinderen en overige huisgenooten op te wekken en te versterken? Ik darf zelfs meer zeggen, ook door dezelve zult gij lof en achting bij anderen verkrijgen. Het is u immers geene onverschillige zaak, hoofden der huisgezinnen! of gij van brave deugd-zame menschen geacht en geprezen wordt? Of gij van uwe overige stad- of dorpsge-
nooten bemind en geëerd wordt? Dit mag u niet onverschillig zijn: *want een goede naam, zegt Salomo, is beter dan olie.* Maar, *wanneer* kunt gij eenen goeden naam voor u en de uwen beter verkrijgen, dan wanneer gij de godsdienst bemint, en deugd en godzaligheid bij de uwen bevordert? En *wanneer* zal dit plaats hebben? Als gij de *huisgodsdienst* verzuimt, of dezelve beoefent? Dan gewis, wanneer anderen van u hooren, & daar, in dat huisgezin, wordt God gevreesd, dat huisgezin is eene woonstede, waar liefde woont, en waar de Heer den zegen gebiedt." Ook dezulken, die om de eene of andere reden niet kunnen besluiten u daarin na te volgen, zullen u echter hunne lof en achting niet weigeren kunnen.

Van veel belang is ook de *huisgodsdienst* tot opwekking en aansporing, om een nuttig gebruik te maken van de *openbare*

Godsdienst. Is uw huis een kweekschool van alle zulke hoedanigheden, welke vereischt worden tot deszelfs behoorlijke waarneming; het kan niet anders of gij zelve, uwe kinderen en dienstboden, zullen er liefhebbers van worden; met u zullen zij gaarne en met vreugde opgaan naar de vergadering der Christenen, en het zal hun eene verloochening zijn, wanneer zij op den dag des Heeren dezelve zouden moeten verzuimen. Trouwens, door de *huisgodsdienst* onderwezen, verstaan zij het best hetgeen in de Kerk geleerd, gedaan en verrigt wordt, en het kan niet anders of dit bewaart hen voor zelfsverveling, die doorgaans uit onkunde, en voor weerzin in de godsdienst, die uit onvatbaarheid geboren wordt. De *ondervinding*, die beste leermeesteres, deed hen reeds de godsdienst in uw huis, als eene bron van deugd en geluk kennen, en diezelfde ondervinding zal hen de godsdienst in het openbaar als zoodanig nog meer leeren hoogschatten, en uwe onderlinge stichting zal hierdoor worden bevorderd, hetwelk wederom niet zal nalaten, zijnen gezegenden invloed over uwe *huisgodsdienst*oefening kennelijk te verspreiden. Eindelijk, daar ik alle de heilrijke gevolgen van eene gezette waarneming van de *huisgodsdienst* niet kan opnoemen, en elk huisgezin die meer en meer door onder-

vinding zal leeren kennen, zoo kan ik echter niet verzwijgen, dat dezelve ook voor de maatschappij allerheilzaamst is. Elk huisgezin is een deel der maatschappij, en brengt het zijne toe, tot derzelve bloei en verval. Heerscht er nu ongodsdienstigheid en zedeloosheid in de huisgezinnen, ook in de maatschappij zullen deze ondeugden meer en meer toenemen, en allerwege haren verderfelijken invloed betoonen; gelijk daarentegen deugd en ware godsvrucht, zedelijkheid en godsdienst, die vaste steunpilaren van de welvaart eener maatschappij, meer vastheid zullen bekomen, naarmate de huisgezinnen deze deugden beoefenen, en dezelve met alle magt voorstaan. Hoofden der huisgezinnen! klaagt en treurt gij nu over het schrikkelijk verval, dat er in de godsdienst plaats heeft, zucht gij over de toenemende zedeloosheid, die bij jong en oud, bij rijk en arm allerwege in ons vaderland bespeurd wordt, doet u dit vrezen voor schrikkelijke gevolgen, die hieruit voor de maatschappij moeten ontstaan? Wat helpt dit klagen, treuren en zuchten, wanneer gij niet zelve medewerkt om die gevreesde onheilen voor te komen, om de traagheid en lusteloosheid in de godsdienst tegen te werken, en alle godsdienstigheid en braafheid, zoo veel in u is, te helpen bevorderen? Hoofden der huisgezinnen! denkt slechts

drie of meer geslachten terug; welk eene naauwgezetheid in de godsdienst had er toen in ons vaderland overal plaats! Hoe vlijtig werd toen Gods woord in de huisgezinnen gelezen en de *huisgodsdienst* dagelijks bij de meesten beoefend! Naar mate, helaas! dit werd verzuimd, naar die mate namen ook de zedeloosheid en de ongodsdienstigheid toe, naar die mate kreeg onkunde in Gods woord, oneerbiedigheid en verwaarloozing van het bidden, lusteloosheid en mindere vatbaarheid voor het openbaar onderwijs de overhand, en men begon zich te schamen, niet alleen in den huisselijken kring, maar ook in de gezelschappen, over God en godsdienst te spreken! Van daar immers de toenemende ongevoeligheid voor, en verwaarloozing van alles, wat godsdienst heet, en de bron ontsloten voor tallooze onheilen, die, onder het bestuur van God, ons vaderland sedert jaren hebben getroffen, en welke nimmer uit ons geheugen zullen gewischt worden, die onze nakomelingen nog lang zullen betreuren?

Het is meer dan tijd, huisvaders en huismoeders, en gij allen, die dierzelfer plaats vervult! dat gij ernstig dit kwaad helpt keeren, en dat gij daartoe alles aanwendt, ook de beoefening van de *huisgodsdienst*, die, onder Gods zegen, hiertoe uit haren

aard zoo geschikt is. Uw belang, het welzijn der uwen roepen er u toe, gij zijt het aan God, aan u zelve, aan uwe huisgenooten, aan de maatschappij verschuldigd.

En al ware het, dat uwe pogingen niet gelukten, dan had gij nog altijd die geruststellende zelfsvoldoening, dat gij uwen pligt hadt gedaan, die goedkeuring van uw geweten, welke ons boven alles, wat er op de wereld is, dierbaar zijn moet, en eenmaal zeker de goedkeuring van God te verwachten, die ons zal oordeelen door Jezus Christus, zijnen Zoon, naar die betrekking en dien stand, waarin hij ons op aarde geplaatst heeft, naar die gaven en vermogens, welke hij ons verleende, en van welke Hij ons dan rekenschap zal afvorderen. ô Hoe ontzettend zoude uwe verantwoording wezen, indien gij voor dit alles ongevoelig, uwen pligt bleefte verwaarloozen!

Hiermede zoude ik nu besluiten kunnen, ware het niet, dat ik nog deze en gene bedenking, welke men veelal tegen de *huisgodsdienst* hoort inbrengen, wilde oplossen, en uit den weg ruimen; hiermede zal ik dan eindigen.

Misschien zijn er eenigen, die zeggen: « *Ik ben te onkundig, en daarom durf ik de beoefening van de huisgodsdienst niet ondernemen.* »

Dat gij *onkundig* zijt, wil ik niet tegen-

spreken, ik ken ulieden niet; maar indien dit zoo is, dan is het noodig dat gij meer kunde verkrijgt; of zoudt gij, willens en wetens, in uwe onkunde blijven, en geene moeite aanwenden, om daarvan genezen te worden? Door *huisgodsdienstoefening* kunt gij zelve uwe kennis vermeerderen, gelijk ik u boven heb aangetoond. Denkt ook niet, dat er zoo vele kunde tot het waarnemen van dezelve wordt vereischt; ik erken, dat, zal de *huisgodsdienst* wel zijn ingerigt, kunde van den Bijbel een der hoofdvereischten is, die in een hoofd des huisgezins moeten plaats vinden: doch, naar mate wij kennis hebben, kunnen wij dezelve inrigten; het komt er maar op aan, dat het hoofdoogmerk bereikt worde, dankbare verheerlijking van God, onze stichting en die van onze huisgenooten, en dit kan bij den onkundigsten plaats hebben. Laat u dus door *onkunde* niet afschrikken, al doende leert men; bij den aanvang is elk werk moeilijk, door den tijd en eene dagelijksche oefening wordt het gemakkelijk; maakt er slechts een begin mede, en doet gij dit onder opzien tot hooger hulp, God zal uwe zwakke pogingen zegenen, en dezelve met zijne goedkeuring bekroonen.

Een ander zegt: *de tijd ontbreekt mij, mijne bezigheden zijn te vele, mijn beroep is te omslagtig, de omstandigheden van mijn huisgezin laten het niet toe.*

Is dit alles zoo? dan is de groote vraag, of hierin geene verandering kan gemaakt worden? Of dit zelfs geen pligt is, wanneer het u ernst is, om de *huisgodsdienst* te beoefenen, en gij aan uwe verpligting als hoofden des huisgezins wilt beantwoorden? Hoeveel tijd kan men vinden tot voldoening van zijne tijdelijke behoeften! Hoe vele uren neemt men voor zijn vermaak, en uitspanning; en zoudt gij dan alleen voor de *huisgodsdienst* geen tijd, geen één uur overig hebben? Daniël bekleedde in zijne dagen eene van de werkzaamste bedieningen; het bestuur van *Babel* was hem toebetrouwd, en echter wist deze brave man den tijd te vinden, om driemaal daags zijne knieën voor God te buigen, en belijdenis van zonden te doen.

En wat de gesteldheid van uw huisgezin betreft, indien er orde heerscht, en geen huisgezin kan het zonder orde welgaan, dan zult gij zorg dragen, dat er dagelijks hiertoe gelegenheid is.

Bedenkt, hoofden der huisgezinnen! dat men voor den besten schat geen tijd noch moeite sparen mag, daar men zoo veel voor eenen minderen en vergankelijken over heeft, en om denzelven van den vroegen morgen tot den laten avond rusteloos zwoegt en draaft. Als gij uwe bezigheden alleen berekent, dan zult gij nooit tijd vinden; maar zondert een bepaald uur af, maakt dit tot

eene wet; het zal eene gewoonte worden, en gij zult den tijd, daaraan besteed, niet missen, noch het gemis daarvan gevoelen. En al ware dit zoo, God die uwe bepaling goedkeurt, zal, door hulp en zegen, te meer voorspoed in uw werk geven, en het gemis rijkelijk vergoeden.

Een derde brengt in: *wat zullen mijne huisgenooten van mij zeggen, als ik dit op eenmaal begin te doen?*

Maar ik vrage u, is dit geene verkeerde schaamte? Zal menschenvrees boven de vreeze Gods bij u gelden? Is het niet uw pligt, en uw belang, die er u toe roepen? Begint de *huisgodsdienst* bij eene bijzondere gelegenheid, b. v. bij den aanvang van een nieuw jaar, houdt vooraf een gesprek met uwe huisgenooten over het noodige en nuttige van de nieuwe gewoonte, welke gij wilt invoeren, en alle bevreemding zal bij hen ophouden; zij zullen uwen ijver prijzen.

Een vierde zegt: *mijn gedrag in mijn huis is niet zoo, als het zijn moet; hoe onvoegzaam zoude het dus wezen, wanneer ik mij tot voorganger in de huisgodsdienst opwierp?*

Hoofden der huisgezinnen! Indien gij waarlijk zoo ongelukkig zijt, en deze bedenking maken moet, op uw geweten af! zult gij dan in uw verkeerd gedrag voortgaan, en daarbij rust voor uw geweten hebben?

Smoot toch die stem niet, welke in uw binnenste spreekt, legt het op eene ware verbetering toe, en toont dit in uwen wandel; uwe huisgenooten zullen dit spoedig opmerken, u meer achting en liefde betoonen, en gij zult met hen den edelen pligt van de *huisgodsdienst* gezet, met lust, en ijverig waarnemen, en dit zal uwe verbetering helpen bevorderen.

Een vijfde beroept zich op zijnen ouderdom, en zegt: *was ik nog jong, ik zou er aan beginnen, maar nu ben ik te oud, het zou nu niet meer gaan.*

Gevoelt gij, die dit inbrengt, berouw over uw verzuim? Dan heb ik alleen dit op uwe bedenking te antwoorden, het is beter ten halve gekeerd, dan geheel gedwaald, beter het laat begonnen, dan het geheel verzuimd. Tracht dus het verzuimde van uwen vorigen leeftijd in uw overig leven nog goed te maken, en bewaar u voor dat pijnigend naberouw, als gij op uw sterfbed ligt, wanneer gij uwen verwaarloosden pligt zoudt willen verbeteren, maar niet kunnen. Maar maakt gij welligt deze bedenking alleen, om u te verschoonen, dan zal geene oplossing haten, of iets bij u afdoen. Ik herinner u slechts of gij u met deze bedenking voor God zult kunnen verontschuldigen, voor God, die u zoo vele jaren in de gelegenheid heeft gesteld om nuttig voor

uwe huisgenooten te wezen? En besluit hiermede, dat men nooit te oud is om te leeren of iets te beginnen dat van zooveel gewigt is.

Een zesde werpt tegen: *ik heb zoo weinig met het gebed op gehad, zoo weinig het bidden beoefend, en zou ik dat nu voor en met anderen doen?*

Ongelukkige! hebt gij den pligt van bidden verzuimd, dan hebt gij ook u beroofd van al het zalige en troostrijke van het gebed. Het bidden is niet alleen pligt, maar ook behoefte voor den mensch; *die zich den pligt van bidden schaamt, die schaamt zich ook Gods vriend te wezen.* Ik bidde u, verzuim toch nooit dezen edelsten aller pligten, leg u op het bidden biddende toe, zoek behoefte tot het gebed op te wekken, door de voorstelling uwer nooden, zoek derzelve vervulling te begeeren van dien God, die mildelijk geeft en niet verwijt, die ons de eer aandoet van tot Hem te mogen naderen, als onzer Vader in Christus, die zegt: *bid en gij zult ontvangen*; dan is er geen twijfel aan, of gij zult niet alleen voor u zelve, maar ook met de uwen dagelijks tot dien Vader bidden, en meer en meer bidden leeren. Ook moet ik aanmerken, dat ons gebed, niet in veelheid van woorden, of in eene

aaneenschakeling van gekunstelde verhalen bestaan moet, maar uit de volheid van ons hart moeten wij onze nooden, en die der onzen aan God voordragen, met vertrouwen, dat Hij dezelve naar *zijne* wijsheid en op *zijnen* tijd vervullen zal. De eenvoudigste kan bidden; men kan niet te eenvoudig in het bidden wezen. De tollenaar bad alleen: *Heer! wees mij armen zondaar genadig!* en de Geest van God wil ons bidden leeren, en ons lust tot bidden schenken.

Eenen zevenden ontbreekt het aan *moed* en vreest *dat het hem niet wel zal gelukken*. Dezen rade ik alleen, dat hij het beproeve, en alle vrees in dezen, zoo veel mogelijk, verbanne; hij beginne slechts, en zijn moed zal, bij de beoefening van zijnen plicht, dagelijks aanwassen. De overtuiging van de noodzakelijkheid geeft reeds moed, en vuurt onzen ijver aan.

Een achtste brengt in, *dat hij wel lust zoude hebben tot de huisgodsdienst, maar dat hij zoo vele lusteloosheid bij zijne huisgenooten bespeurt*; waarbij een ander nog voegt: *dat hij de zijnen er niet toe brengen of gezet aan houden kan*. Op de eerste bedenking antwoord ik, dat de verkeerde inrigting van de huisgodsdienst wel de oorzaak kan wezen van deze lusteloosheid, en verzoeke den zoodanigen, dat

hij dezelve beproeve en inrigte naar het voorschrift, in deze bladeren gegeven, vooral, dat hij zich op verscheidenheid en korthed toelegge, terwijl ik den anderen vermane, dat hij God bidde om zegen over zijne welmeenende pogingen, dat hij het bij zijne huisgenooten op eene verstandige wijze aanwende, om hen de betamelijkheid en noodzakelijkheid van de *huisgodsdienst* te doen gevoelen. Ook bediene deze zich van zijn gezag, als hoofd des huisgezins, daar hem God die magt niet te vergeefs heeft verleend.

Een negende werpt ons tegen, *dat deze en gene reeds zoo vele jaren den huisgodsdienst heeft waargenomen, en dat hij echter niet zien kan, dat het bij dezen in de huisgezinnen beter gaat dan bij anderen, die dezen pligt verzuimen.* Maar hierop kan ik vragen, of deze de *huisgodsdienst* zoo hebben waargenomen als zij moesten, of het niet zijn kan, dat er vele en groote gebreken bij plaats hadden, zoo dat het slechts den schijn van *huisgodsdienst* had; en zoo dit laatste het geval niet was, zoo vervalt nogtans deze bedenking geheel, omdat men dezelve ook tegen zoo vele anderen goede inrigtingen, zelfs tegen de *openbare godsdienst*, kan inbrengen, en zou men daarom denzelve mogen verzuimen?

Dit is zeker, verzuimt gij de *huisgodsdienst*, dan hebt gij ook geene vruchten van dezelve te verwachten, neemt gij dezelve waar, gij stelt u dan in den weg om, onder Gods zegen, de heilzame gevolgen, die ik u leerde kennen, bij u en de uwen te bespeuren, en vordert dit uw belang niet, al ware het ook, dat het niet volkomen aan uwe verwachting beantwoorde. Niet altijd herstelt een geneesmiddel, hoe krachtig en heilzaam, den kranke, maar moet hij het daarom echter niet gebruiken, of het als onnut verwerpen?

Huisvaders en huismoeders! dit zelfde herinner ik tot uwe bemoediging, die klaagt, dat gij tot uw leedwezen bespeurt, dat uwe *huisgodsdienst-oefeningen* zoo weinig invloed hebben op uwe kinderen en dienstboden. Vertraagt echter in dezen uwen pligt niet, maar gaat moedig voort; geheel vruchteloos zal uw werk niet wezen, al zaagt gij hier op aarde er zelfs geen enkel vruchtje van, dan mogelijk in de eeuwigheid. Wie weet, hoe vele goede zaden gij in de harten van uwe kinderen en andere huisgenooten gestrooid hebt, die daarna kunnen, en in het vervolg rijke vruchten zullen dragen? Wie zal u zeggen, hoeveel kwaad gij door de *huisgodsdienst* voorkomt, al bespeurt gij dit zelve niet? En al ware het ook, dat gij door uwe *huisgodsdienst* niets vermogt op de harten uwer kinderen en huisge-

nooten, schoon ik niet geloof, dat zulks ooit plaats zal vinden; dan hebt gij nogtans uwen pligt betracht. Geeft het voorts aan God over, van wien alle zegen komen moet, en die de harten der uwen in Zijne hand heeft.

Eindelijk nog ééne bedenking, die men tegen de *huisgodsdienst* maken kan; *velen beroepen zich op den invloed der gewoonte, die de vermenigvuldiging der godsdienst-oefeningen in het gemeen, en de dagelyksche waarneming van de huisgodsdienst schijnt af te raden, daar dezelve dan in louter sleur of gewoonte-werk ontaardt.*

Daar dit in vele huisgezinnen het geval is, kan ik dat niet tegenspreken. Ongelukkig genoeg, dat de *gewoonte* zoo veel invloed op ons ten kwade heeft, of dat wij door de *gewoonte* zoo onverschillig en koelzinnig worden, dat zelfs de *godsdienst-oefeningen* louter lichamelijk door ons worden bijgewoond en waargenomen; maar, moeten wij dezelve daarom nalaten? Dan zouden wij nog verder van den weg afdwalen. Moeten wij dan in het geheel niet bidden, omdat wij zoo dikwerf geesteloos bidden? Moeten wij dan alle goede inrigtingen nalaten, omdat ze dikwerf door *gewoonte* haar doel niet bereiken? Neen, men stoppe liever de bronnen, waaruit de verkeerdheid haren oor-

sprong heeft, men ga liever bij zichzelve en zijne huisgenooten de onverschilligheid in de godsdienst tegen, en de geringe prijsstelling op de belangen van onzen onsterfelijken geest; dan zal elk middel, elke gelegenheid, die wij hebben tot het vereeren van God en onzen Zaligmaker, en de behartiging van onze wezenlijke belangen ons regt welkom en dierbaar zijn, en wij zullen niet meer uit *gewoonte* lusteloos de *huisgodsdienst* waarnemen.

Hier moeten wij leeren, hetgeen wij in den hemel zullen, of wenschen te verrigten, maar zal nu in den hemel het dienen en vereeren van God onze bestendige bezigheid zijn, zoo is het zonder tegenspraak waar, dat wij tot dit werk op aarde lust moeten verkrijgen, en het *hier* moeten leeren, om er *daar* geene vreemdelingen in te wezen. Zullen wij het in den hemel gemeenschappelijk verrigten, en is het onze wensch, dat wij het daar met onze kinderen en huisgenooten doen mogen, hoe zouden wij het dan met hen op aarde verzuimen kunnen, God biddende dat Hij ons door Zijnen Geest leere, om Hem welbehagelijk, en tot ons nut daarin werkzaam te wezen? Niet te vergeefs, schoon er in de Heilige Schrift nergens een stellig gebod van de *huisgodsdienst* is, wordt aan vaders en moeders hun pligt in deszelfs geheelen omvang zoo

nadrukkelijk voorgeschreven. Niet te vergeefs is het, dat zij vermaand worden, hunne kinderen op te voeden in de leering en vermaning des Heeren. Zie onder anderen Eph. VI: 4 vergeleken met Dent. VI: 6—9 en andere plaatsen: waarom ook de zulken worden geprezen, die met hun geheele huis God dienden.

En nu heb ik mijne voorgenomene taak volbragt, leest en herleest deze bladeren, hoofden der huisgezinnen! Oneindig beter en krachtiger zou het u door anderen kunnen gezegd worden, maar hartelijker, (dit weet ik) is onmogelijk, want ik schreef dezelve met het warmste gevoel van deelneming in uw geluk, en dat uwer huisgezinnen, uit overtuiging, dat u en mij de beoefening van de *huisgodsdienst*, voorregt, weldaad, en pligt is.

Beijvert u des onverwijd om dezelve in te voeren, of te verbeteren, en vlijtig te beoefenen. Uwe pogingen, die gij in het werk stelt, naar uw vermogen, biddende beproefd, zullen de goedkeuring en den zegen van God wegdragen, en Jezus zal steeds gedachtig blijven aan Zijne belofte, dat, *waar twee of drie in Zijnen naam vergaderd zijn, Hij zelf in hun midden zal tegenwoordig wezen.* Langs dezen weg zullen wij medewerken om de heerschende, en noch steeds toenemende, ongodsdienstig-

heid te helpen weren, en met dezelve die schromelijke ondeugden, die het geluk van vele huisgezinnen, en van de geheele maatschappij zoo deerlijk verwoesten, die in ons vaderland zoo vele onheilen hebben veroorzaakt en nog veroorzaken.

God zelf zegene mijne zwakke pogingen, en vervulle mijnen wensch, om ook iets te mogen toebrengen tot grootmaking van Zijnen naam, tot uitbreiding van Zijne dienst, en tot heil van mijne medemenschen! Dit zij zoo!

Bij M. WIJT & ZONER, Drukkers van het Nederlandsche
Zendinggenootschap, worden ook uitgegeven
de navolgende Kleine Stukjes.

1. Evangelische herinneringen aan Kranken.	ƛ 15	Ct.
2. Over het nuttig Kerkgaan.	- 10	„
3. Over het doen van Belijdenis.	- 10	„
4. Een woord voor menschen, die niet ter kerk kunnen gaan.	- 10	„
5. Het Christendom beschaamd door Heidenen.	- 10	„
6. Evangelische herinneringen aan Bedroefden.	- 22½	„
7. Evangelische herinneringen aan Vaders en Moeders.	- 20	„
8. Een woord aan Vaders en Moeders over den Doop.	- 05	„
9. Over het allerbeste Boek.	- 10	„
10. Onderwijs over het Bijbellesen.	- 25	„
11. Levensgeschiedenis van den grootsten Man.	- 25	„
12. Iets over het Avondmaal.	- 15	„
13. Opwekking tot de huisselijke Godsdienst.	- 20	„
14. Zamenpraak tusschen drie Vrienden over de Wedergeb.	- 07½	„
15. Het leven van William Kellij.	- 15	„
16. Drie zamenspraken tusschen een' Leeraar en een' Huism.	- 15	„
17. Het dorp Eerenhoef, tot vorigen welvaart hersteld.	- 25	„
18. Het nadeel van het bij de straat loopen der kinderen	- 20	„
19. Waarschuwing tegen de Ontucht.	- 30	„
20. Iets voor herstelden uit krankheid.	- 20	„
21. Iets voor Gevangenen.	- 45	„
22. Geschenk der Christelijke liefde voor kinderen	- 32½	„
23. Geschenk voor Lidmaten der Christelijke kerk.	- 25	„
24. Heb ik wel genoeg voor de Eeuwigheid?	- 20	„
25. Tweede Geschenk der Christelijke liefde voor kinderen	- 25	„
26. Voor Dienstboden.	- 25	„
27. Over de Feesten.	- 15	„
28. Iets voor Armen.	- 10	„
29. Jezus, de geneesmeester van Kranken.	- 12½	„
30. Evangelische Herinneringen aan oude Liederen.	- 27½	„
31. Verzameling van leerz. brieven en opwekkende verhalen	- 20	„
32. Opwekking tot weltevredenheid.	- 20	„
33. Een goed woord aan Christen-ouders over de opvoeding	- 20	„
34. Franke, de kracht des Geloofs.	- 15	„
35. Schets van het leven van Afrikaner.	- 10	„
36. Waarschuwing tegen het Kwaadspreken.	- 10	„
37. Iets over de Zelfkennis.	- 20	„
38. Een woord van onderrigt en troost in Sterfhuisen.	- 25	„
39. Men doet niet, wat men kan.	- 25	„
40. Vriendelijke raad aan zwaarmoedigen.	- 25	„
41. Waarom word ik niet beter?	- 25	„
42. Wie zijn, hier op aarde, de gelukkigste menschen?	- 20	„
43. Gedenk te Sterven.	- 25	„
44. Het Voorbidden, een plicht der Christelijke liefde.	- 17½	„
45. Opwekking tot getrouwe deelneming in het Maandelijksche Gebed.	- 27½	„
46. Troostwoord voor Christenen, in alle wederwaardigheden.	- 17½	„
47. Bijbelsch Leesboek voor Kranken.	- 20	„

*Bij de Drukkers en Boekverkoopers M. WIJT & ZONEN
zijn mede te bekomen de volgende Kleine Stukjes.*

No.		
1.	Noodzakelijkheid der kennis van Jezus Christus	à 10 Ct.
2.	Het geluk van God tot zijnen Vriend te hebben.	- 15 "
3.	Het waar geluk, geschat in drie gesprekken.	- 15 "
4.	Van Eijk, iets over de Bekeering.	- 40 "
5.	» » over de Sacramenten.	- 10 "
6.	» » over de Regtzinnigheid.	- 45 "
7.	» » voorbeelden van Vroegbekeerden.	- 40 "
8.	» » bij de uitdeeling des Bijbels.	- 03 "
9.	Jezus, de ware Zondarsvriend..	- 10 "
10.	Een boekje voor menschen, die het niet willen lezen	- 05 "
11.	De godvruchtige Krijgsman.	- 10 "
12.	Iets over het Vloeken.	- 05 "
13.	Hartelijke opwekking en welmeenende raad.	- 10 "
14.	De weg des Heils, in zestien korte voorstellen.	- 20 "
15.	De godvruchtige Zee-man.	- 20 "
16.	Een woord tot bemoediging.	- 07½ "
17.	Iets over de Vereeniging.	- 15 "
18.	Jonathan de Baggerman.	- 10 "
19.	Franke, heilige en veilige weg.	- 05 "
20.	Overdenking over het Wederzien.	- 10 "
21.	Ernstige gedachten over de Reuwigheid.	- 07½ "
22.	Raadgevingen. Wenken. Middelen.	- 10 "
23.	Leven en Sterven van een vroeg godvrezend Dochtertje.	- 20 "
24.	Onderwijs om zalig te worden.	- 05 "
25.	Het boerenmeisje.	- 02½ "
26.	Jozef.	- 02½ "
27.	Schets van Jezus leven.	- 10 "
28.	Vrolijk uitzigt van een 96 jarigen grijsaard.	- 15 "
29.	De goede Moeder.	- 20 "
30.	Th. Hoog, over de vroege Godsaligheid.	- 20 "
31.	— — — opleiding van het Nagelacht..	- 25 "
32.	Gedachten van een oud Godgeleerden.	- 50 "
33.	Hogendorp, ootmoed voor God.	- 50 "
34.	Wonderbare oogbeschouwing..	- 40 "
35.	Reuler, over de Gezangen..	- 15 "
36.	Een boekje voor menschen om den Bijbel te lez. de 25 Ex.	- 25 "
37.	Honigdruppen uit de Steenrots Jezus Christus.	- 20 "
38.	Lessen der wijsheid voor alle Christenen..	- 25 "
39.	Een zestiental beknopte Freekjes.	- 12½ "
40.	Leven en bekeering van vrouw Langerveld.	- 10 "
41.	Th. van der Groe, zalmakend Geloof.	- 60 "
42.	Kort Begrip der christelijke religie.	- 10 "
43.	Bekeeringsgeschiedenissen en Sterfbedden.	- 50 "
44.	Spiegel der goddelijke voorzienigheid.	- 25 "
45.	Leven van Mevrouw Patersoort..	- 10 "
46.	Gesprekken en Overdenkingen over des Heilandlijden	- 55 "
47.	idem, idem, (tweede Stukje)	- 35 "
48.	idem, idem, (derde Stukje)	- 5 "
		"
A.	Black, de Schoorsteenveger.	à 10 Ct.
B.	Nimmer te Laat.	- 10 "
C.	Nimmer te Vroeg.	- 10 "
D.	De Kracht van de Godsdienst.	- 10 "
E.	De Oudejaars-avond.	- 10 "